

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Missio Moscovitica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66469](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66469)

Anabaptistas defecerat, hæc nostris hortationibus cū Ecclesia reconciliata ad monasteriū redijt, in quo tanta cum laude perseuerat, vt suo exemplo ceteris ad virtutes præluceat: Vir autem, qui mulierem deceperat doloris impatientia sibi mortem consciuit. Adiuuata est Leodiensi Collegio S. Seuerini Residētia, in quo Pago Collegij prioratus est. Hic locus olim cædibus hominum, alijsque sceleribus infamis erat; ab eo autem tempore, quo nostri in eo habitare cœperunt, magna morū mutatio ostenditur, sic vt præcipuis festis trecenti communicent: festo autem Circuncisionis, amplius sexcentis Christi corpus datum est, nullusq. iam in eo pago hæreticus inuenitur.

M I S S I O M O S C O V I T I C A.

Ioannes Basilij, Magnus Moschouie Dux Christianæ religionis cultor ille quidem, sed à Romana Ecclesia disiunctus, græciq. schismatis labe infectus cum plurimis, magnisq. cladibus acceptis, de pace cum Polonia Rege frustra sæpe egisset; legatum tandē ad Pontificem Maximum misit Thomam Seuerigenum, vt is pro suo munere, & in omnes Christianos Principes potestate sacrosancta, sese in eam pacificationem interponeret. Rem Pontifex libenter suscepit; ideo quod pacificandis duobus inter se potentissimis Regibus, alterum etiam cum Ecclesia reconciliatum iri speraret. Missus est huius rei caussa P. Antonius Possevinus (is, paucis ante diebus, è Suetica missione redierat) qui Pontificis Maximi nomine, & auctoritate, pacem inter illos Principes æquis conditionibus constitueret; simulque per eam occasionem curaret, vt Moschouie

Dux

Dux ad Ecclesiæ catholicæ gremium rediret. Cum his mandatis, Moschoq. legato P. Possseuinus ad vii. Kal. Aprilis, anno 1581. Roma profectus, ab omnibus ciuitatibus, quacunq. veniebat, honorificentissime exceptus est, quem honorem tum sua ipsi sponte, ac iudicio Præsides ciuitatum exhibuere, tum vero Pontificis Maximi voluntate, & imperio; qui ea humanitatis fama, Moschorum animos Ecclesiæ Romanæ adiungere cupiebat, quo facilior aditus (si qua vñquam occasio sese ostendisset) sacro euangelio in eas regiones esset. Seuerigenus certe in patriam reuersus, Pontificis Maximi liberalitatem, Italiæ splendorem, pietatemq. in omnibus sermonibus ita prædicauit, vt ex ea re inuidiam non paruum apud suos collegisse videatur: nostrorum quidem congressu, quamdiu illi in Moschouia fuerunt, prohibitus est; eaque de re ille per amicum se se cum P. Possseuino aliquoties purgauit. Atque huius quidem longissimæ peregrinationis, si nihil aliud, vel ille fructus fuit maximus, quod per eã legationis speciem multi viri principes inducti sunt, vt in suis Proincijs multa, vel mala corrigerent, vel bona constituerent: disseminati etiam tum inter catholicos, tum vero inter hæreticos pij libelli: Græcij præterea, Olomutij, Pragæ, alijsque in ciuitatibus pauperum Collegia instituta scholasticorum, quæ eo animis æquioribus accepta sunt omnia, quod ijs Pontificis Maximi auctoritas prætexebatur, qui etiam ad illa omnia conficienda pecuniam liberaliter suppeditauit. Venetijs ter ad intimum senatum cum Moschi legato P. Possseuinus admissus, de Christi Opt. Max. fide propaganda

de Societatis nostræ instituto, deque Sedis Apostolica cura, quam in morum conformationem confert, ea deseruit, quorum ipsi memoriam ad centesimum annum duraturam testati sunt. Cum vero discedenti P. Possuino vnus è principibus de Senatus auctoritate multa, ac preciosissima dona obtulisset: ea omnia sic ille respuit, vt diceret, id se vnum summi beneficij, ac muneris loco petere, vt tot sacrorum locorum, in quibus sanctissimorum hominum reliquæ adseruantur, precibus apud Deum commendaretur: totoque Veneto imperio itineris duces, & lautia publice ijs præbita sunt. Vbi ad Carinthiæ fines peruentum est, præmissio in Moschouiam legato, P. Possuinus Græcium ad Archiducem diuertit, quod ad eum à Pontifice Maximo mandata haberet; & Archiducissæ auream rosam eiusdem Pontificis nomine in æde maxima rite obtulit. Græcio Viennam profectus, cum sacerdotes duos, fratres totidem comites itineris adsumpsisset (neque enim Polonum, aut Lituanum aliquem in eam legationem admiscere visum est) Pragam venit ad iij. Id. Maias: Pragæ, dum commendatitiæ à Cæsare ad Moscouiæ Ducem litteræ expectantur, dum ea comparantur, quæ ad tam longinquam profectioem erant necessaria; dies octo substiterunt. Inde Vratislaviam, quæ Silesiæ Metropolis est, perrexerunt, qua in vrbe perhumaniter tum à Præposito, viro de Societate optime merito, tum à Canonicis accepti sunt. Eodem Patrum nostrorum aduentu cognito, Episcopus Vratislaviensis Nissa sexaginta passuum millium itinere, quoque perdifficili, salutationis causa contendit. is cum

Semina-

Seminario, quod sua pecunia Nissæ instituit, homines è Societate præfici cuperet; neque tamen id fieri posse intelligeret, præsertim cum nullū esset in ea ciuitate Societatis Collegium, sex è suis alumnis delegit, quos suo sumptu in Viennensi seminario aleret, vt eorum opera deinde in ceteris instituendis vteretur. Interea litteræ à Poloniæ Rege venerunt, quibus Moscho legato fide publica potestatem dabat itineris per Poloniam faciundi, viæque Ducem Regni primarium virum adsignabat; quæ litteræ ideo minus necessariae fuerunt, quod Moschus, Praga Lubecam discesserat; inde Mari Balthico in Liuoniam transmissurus. Vratislauia igitur Varsauiam versus cursum intenderūt, ibique Regina Poloniæ salutata, Vilnam tandem ad x. viij. kal. Iulias peruenerūt. Rex erat eo tempore tū in belli consilijs, tum in Christophori fratris Transiluanie Principis luctu occupatus, cui sequenti die iustaritu solemniter facere cogitabat. Eum P. Possseuinus altero post die conuenit, deque suscepta profectioe subtiliter docuit. Is, licet totum sibi de pace consilium, eaque legatio inanis videretur, propterea quod Moschū breui Liuoniae possessione cessurum diceret; atque illa omnia ab hoste cogitata esse, vt ea ratione idoneū belli tempus eximeret; tamen in Pontificis Maximi potestate futurum se confirmauit: quo autem pleniore rerum Moschouiticarum cognitione, scientiaque instructus in Moschouiam P. Possseuinus perueniret, auctor ille fuit, vt secum Disnam, atq. Poloniam proficisceretur, quo paucis diebus suus è Moschouia legatus erat rediturus. Disna arx est in Alba Russia ex Poloniæ

ruinis ad Dunā, Disnamq. Fluvios abhinc annis quindecim constructa; Vilna quinq. circiter dierum itinere distans. Hic dum legatū opperiuntur, dies aliquot nostri supersederunt; quo tempore, ne diffuerent otio, munera Societatis in ipso exercitu exsequi cœperunt; semel etiā apud Regem P. Posseuinus concionatus est; qua in concione insignem animi pietatem prae se tulit bonus utiq. Rex; ostēdit enim Pater tum demū ipsum Domini pugnas pugnaturū, si tū suis militibus, qui mixti essent ex colluione omniū gentium, tū bello victis populis Catholicae fidei lumē inferret. Hæc dū maxime agūtur, legatī à Moschouie Duce venerunt cū magna litterarum volumine (quingenta foliorū eæ dicuntur, fuisse) hi cum in senatu, qui illis ad xv. Kal. Augusti datus est longe inferiores condiciones afferrent, quā superiores legatī obtulissent (Liunia enim Moschus cedebat; Naruiā, ac maritima oppida sibi reservabat) Rex questus nihil aliud, quā morā, et dilationē rei gerendæ queri, legatos à se dimisit, testatus ne Liunia quidē vniversa deinceps contentū se fore. Ac sane certissima Dei Opt. Max. providentia factū est, ut in illud ipsum tempus nostrorū aduentus incideret, cum vterq. Princeps pacē exoptarent; neutri tamen cū sua dignitate pacis cōditiones proponere integrū esset. Moschus enim in ijs, quas dixi, litteris scripserat, nisi cōditiones illæ reciperentur, nullam se aliā ad annū 50. legationem admissurum; Polonus autē ne Liunia quidē tota iā contentū se fore edixerat; id igitur vnū reliquū esse videbantur, ut sequestris, & quasi arbitri alicuius auctoritate pax illa conficeretur: itaq. transitus ille in Moscho-

Moschoniã Lituanis antea odiosus, popularis iam factus erat. Bis P. Possevinus cū Moschis legatis, Rege non solū permittente, sed etiam volēte, collocutus est; quamq. Pont. Max. de ipsorum Principis salute laboraret, prolixè ostendit: egit idem cū Poloniæ Rege, ut captivi duo Veliscensis arcis Præfecti, quos anno superiore in ipsius arcis expugnatione ceperat, Moschis redderentur; ut eo beneficio ad ea, quæ cū Moschorū Duce erant agenda, viam sibi faciliore muniret. Itaq. cum ea, quæ ad Poloniæ Regem pertinebāt, diligenter confecta essent; ab ipso Rege potestatem in Moschoniã discedendi nostri petierunt; quam ille humaniter fecit litteris commēdatitijs ad arcium Præfectos datis, viaq. duce (Pristanum gentis vocabulo appellant (Basilio Cosacorū (ij milites voluntarii sunt) Præfecto adsignato; qui, quæ ad illud iter necessaria essent, suppeditaret; is à Rutenico schismate in itinere ad Ecclesiæ veritatem adductus est. Polotia ad xi. Kal. Augusti profecti, Debrounam, quæ postrema Polonorum arx est, Lituaniam, Moschiq. Regni limes, ad kal. Augusti peruenērūt, baud quaquam securi. Equitibus enim, qui ipsos præsidij causa deducebant, vbi primū Moschoniæ fines intrarunt, destituti sunt; quod verebantur, ne à Moschis, qui assiduis populationibus Poloniæ fines vastare consueuerunt, cæderentur: iter præterea per siluam vix erat explicabile, ramis perpetuo quodam nexu inter se ita colligatis, ut securibus via passim aperienda esset, currusque sæpe manibus trahendus, sæpe etiam humeris portandus; cum interea defatigatis corporibus, pluuio celo, soloq. madefacto pernoctandū esset. Metū augebāt Cosaci (prædonū genus id est impor-

tunissimū) qui in silua varias ferarum voces, vt nō-
 stros terrerent, imitabantur. Postero die illucescente,
 Moschi equites sexaginta cum litteris; quibus fides
 publica continebatur, prospiciuntur; his præerat Theo-
 dorus Pochionleim Pristanus, qui comiter eos saluta-
 tos, pane, mulso, azimisq. oleo frixis refecit. Nostri
 cum Moschis trium dierum itinere progressi, Domini
 Transfigurationis die, Smolentium peruenerunt: ex
 qua vrbe trecenti circiter equites, sericis, aureisque
 vestibis ornati obuiam longe venerunt; inter quos
 principem locum tenebat Smolentiani Palatini filius
 Is, vt P. Posseuinum ad equum conscendendum inui-
 tavit, continuo ei parentis mandata exposuit; ignosce-
 ret sibi, quod ipsemet obuiam illi non prodisset; neque
 enim pedem ex arce licere efferre; tum de Gregorij
 XIII. valetudine, deque itinere, vt incolumis equi-
 tasset, sciscitatus est: tandem illum in suum comitatum
 acceptum in urbem, atque adeo in arcem introduxit;
 in quam nemini aditus esse solet, ne Cæsaris quidem
 legato, qui tamen Moschi fœderatus est; interpretibus
 autem extra arcem hospitium datum est; cum enim ij
 Lithuani essent, Moschisq. suspecti, in arcem omnino
 penetrare noluerunt. Est autem Smolentium ciuitas
 super Boristhenem fluiuium sita, vasta illa quidem, sed
 raris domicilijs, usq. ligneis, ponte item ligneo aditur,
 quem vtrinque M C C. pedites cingebant; hi festi-
 ua sclopetorum, maiorumq. tormentorum displosione
 Nostros pertranseuntes salutarunt: populus præter-
 ea effusus faustis acclamationibus, more patrio, excep-
 pit; eaq. multitudine vniuersa prosequente, ad hospi-
 tium

tium honorificentissime deducti sunt: id erat in subur-
 bio positum, recens, ut videbatur, exstructum, sed
 gentis more ab omni plane suppellectili vacuum, sic ut
 ne sella quidem vlla, aut scamnum viseretur, extra
 ea, quæ in hypocausto parieti erant affixa. Smolen-
 tio V I. Id. Sextiles Starisiam, ubi per id tempus
 Moschouia Dux versabatur, quadringentorum pas-
 suum millium itinere perrexerunt. Hæc arx ad Vol-
 gam fluvium exstructa est, qui longissimo tractu duo-
 bus, & septuaginta ostijs in mare Caspium decurrit;
 Moschouia leucis centum distat. Vix passus mille
 processerant, cum Pristauus alter Salesainenus Vo-
 lokorus cum Iacobo Eborestio Polono interprete, &
 equitum quindecim comitatu occurrit. Is ex equo
 descendens P. Posseuinum Magni Ducis nomine sa-
 lutauit, ab eoque missum se dixit, ut quæ ipsi, fami-
 liaque ipsius necessaria essent, prospiceret. Itaque
 utroque Pristauo bene comitati Starisiam versus con-
 tendunt, nunc maioribus, nunc minoribus itineribus,
 prout Moschis videbatur; qui itinera ex libidine po-
 tius, quam ratione vlla moderari consueuerunt; ubi
 via incidit aspera, & difficilis, gradum accelerare;
 ubi æqua, & plana sunt omnia, tardius quasi sedulo
 incedere: nunquam cum possint, vel noctu tectum,
 vel in summis caloribus arboris umbram subire; non
 itineris, aut quietis habere discriminata tempora;
 ubicumque libido inceserit, ibi subsistere, cibosque
 coquere, penulaque mantilis loco strata prandere;
 qua de re cum P. Posseuinus cum Pristauis conque-
 stus esset, postea ad hospitia diuertebant. Starisiam
 perue-

peruenerunt ad XV. Kal. Septembris, ac mille fere passus ab vrbe obuiam habuere Pristauos alios tres cum trecentis equitibus Michaelem Vnokorum, Victoriolum Strachorum, & Simonem Paphonicij filium, aureis vestibus, gemmis intermitentibus, ornatos. Hi, ubi ad currum, quo P. Posssevinus vehebatur, accesserunt, ex equis descendentes, seorsum singuli Patrem salutant; ac Michael quidem primus, Antoni, inquit, (sic enim absque alio verborum honore, vnumquemque Moschi appellant, cum tamen in nominando suo Principe innumerabiles titulos congerere soliti sint) Dei gratia Magnus Hospodar, CZar (quæ voces Dominum, & Imperatorem sonant) atque Magnus Dux Ioannes Basilij (tum longum ordinem amectit titulorum ipsius Principis, id quod Moschis, vt ante dixi quoties ipsum Principem nominant solemne est, totius Russiæ, Volodomeriæ, Moschouiæ, Nouogardiæ, CZar Casaniæ, CZar Astracaniæ, Dominus Plescouiæ, atque magnus Dux Smolentij, Tueriæ, Tugoriæ, Permiæ, Viatiæ, Bulgariæ, &c. Dominus, & magnus Dux inferioris Nouogardiæ, Cernohouiæ, Resaniæ, Restouiæ, Iaroslauiciæ, Albilæus, Liuoniæ, Udoriæ, Obdoriæ, Condiciæ; & totius regionis Sibiriciæ, & Siuericiæ Dominator, &c. quærit, quemadmodum valeat Sanctissimus Pater Gregorius XIII. Papa Romanus. Bene, inquit, P. Posssevinus, quæ Deo gratia sit; tum ille, titulis iisdem repetitis, quærit item, inquit, vt equitaueris; cui P. Posssevinus, ita Deus, inquit, magnum Ducem seruet incolumem. Moschi enim

enim in omni fere salutatione iisdem interrogationibus, responsionibusq. vti consueuerunt. Vt utroque eadem verbis iisdem, eademque titularum enumeratione sciscitatus, addidit, & Magnus Dominus noster in te ipso, Gregorio XIII. Papæ Romano reuerentiam præstat. Tertius Simon eundem verborum honorem præfatus, Magnus, inquit, Dominus nos tres Pristauos misit (singulos nominat) vt tibi, tuisque necessaria suppeditemus. Tum è prima nobilitate vir equum nigrum argenteis phaleris ornatum ad P. Possuinum adducens, Antoni, inquit, Magnus Dominus noster suam tibi beneuolentiam hoc equo declarat (hæc est enim formula in muneribus Principis) quem equum P. Possuinus ideo accepit, ne si reiecisset, Principis animus offenderetur. Itaque pannosi quinque Societatis homines inter purpuratorum agmina, per instructa omnia ordinibus virorum, mulierumque ad hospitium per amplum, atque honestum deducuntur. Eo die, publico conuiuio sunt excepti, cui præter Pristauos quinque quos dixi, ac sexaginta circiter minorum gentium viros; adolescens interfuit à Principe missus, tamquam ipsius officij vicarius. Is P. Possuino assidebat, & ubi aliquod ferculum inferebatur, assurgens, ceterisque itidem assurgentibus, capite aperto, sui Principis titulis omnibus enumeratis, illud quasi solemne carmen inculcabat, Magnus, inquiens, Dux hoc tibi ferculo suam beneuolentiam declarat. Ipsa porro mensa nullo tapete, mantili dumtaxat strata erat. in

ea

ea positus erat panis prægrandis, candidusque, salinum, & vrceoli duo, in quorum altero acetum erat, in altero piper, quibus rebus mensas omnes exstruere Moschis superstitiosum est. Vbi vero postremum ferculum est ministratum, adolescens ille, qui P. Possuino assidebat, Cleb da sol, inquit, idest panis, & sal, quæ absoluti prandij formula est. Eam vero à Sergio Monacho habuisse originem commemorant, quem ante CXC. annum mortuum, & tanquam in Diuos relatum, miraculisque celebrem summam cum religione Moschi venerantur; is enim dum apud se Demetrius magnus Dux accumberet, ijs verbis demonem è cella fugasse dicitur: putantque itidem Moschi iisdem omne malum auerti. Sublatis mensis Nostri sese in cubiculum receperunt; quo statim ingressi sunt Pristai, ut eos pro gentis more, varijs potationibus oblectarent: quos P. Possuinus reiecit à se dicēs, naturæ se quidem necessitati satisfacisse; sacerdotes vero, qui quotidie Christi sacrosanctum corpus suscipiant, continenter, ac sobrie viuere debere; illudque tempus in ijs potius rebus, quæ ad legationem spectarent, quam in poculis ponendum esse: quod responsum Moschi plurimum suspexerunt, & probarunt. Postero die Pristai cum scriba aduenierunt, ut munera (neque enim legato cuiquam fas est in ipsius Principis conspectum sine muneribus venire) quæ tum ad ipsum Principem, tum ad ceteros ferebantur, in tabulas referrent; adscriptis nominibus eorum, qui mitterent: edixeruntque, ut in diem sequentem Nostri se compararent; futurum enim
 ut sere-

ut serenos (sic enim Moschi loquuntur) Magni Principis oculos cernerent. Cupiebat quidem P. Possseuinus, ut quam minima pompa ad Principem deduceretur, idque sedulo etiam curauerat: sed omnino consuetudini parendum fuit, ne Principis animus offenderetur, qui eum honorem in P. Possseuino Pontifici se Maximo exhibere profitebatur. xii. Kal. septembris, qui dies erat festus S. Bernardi Abbatibus, cum Nostri rem diuinam priuatis in aedibus peregissent (id quod ij quamdiu in Moschouia versati sunt solemne seruauerunt) Pristai magno reliquæ nobilitatis comitatu aduenerunt; ac dum munera in saccis auro, argentoque intertextis componuntur, duo primarij viri auro fulgentes, in equis auro item nitentibus conspiciuntur, quos xxx. circiter pedites sericis, versicoloribusq. vestibus induti sequebantur. Hi, longa illa titulorum præfatione adhibita, P. Possseuino nuntiant, paullo post Magnum Ducem suos serenos oculos ipsi ostensurum (hæc enim, ut ante dixi Moschorum formula est) missurumque obuiam duos è Regni proceribus. His abeuntibus, cum equi à magno Duce missi aduenissent, Nostri cum Pristauis, ac duobus interpretibus sedentes in equis in viam se dant; pedites alij tres Pontificis Maximi munera ferebant. Eos statim purpuratorum equitum manus excepit, quorum Duces Thomas Buturlinus, & Michael Begimus, solemni salutatione P. Possseuino appellato eadem quæ proximi nūcij peragunt; tum singulorum dextras comiter prensantes eorum sese comitatu adiungunt. Via, qua ingrediebantur,

dupli-

duplici sclopettariorū ordine instructa erat, qui vesti-
 tur versicolori viā omnē, nusquā spatijs intermissis per-
 petua serie ad Palatiū vsq; & scalas explebant. In
 ipsis scalis duplex item apparuit ordo purpuratorū;
 quibus in medijs duo illi Regni proceres occurrerunt,
 qui solempni salutationis carmine P. Possuiniū exceptū
 in aulā induxerunt. In aula multa visebātur subsellia
 purpuratorū referta, ita vt posteriora semper paullū
 eminent, quo spectare omnes, spectariq. vicissim pos-
 sent. Ipsius vero Magni Ducis cubiculum isdem erat
 subselliorū ordinibus instructū, in quibus multo plures
 purpurati sedebant. Hanc purpuratorū multitudinem
 nequaquam ordinariū esse dicitur Magni Ducis famu-
 latum, sed pro tēpore conduci, vt ea ratione preciosa
 vestes illa exponantur, maiorq. numerus aulicorū vi-
 deatur. Soliū Magni Ducis gradibus duobus eminebat
 ē terra, eius cultus maxime inter ceteros splendore, et
 magnificentia notabatur, aureā tunicā gēma intextā
 admirabili artificio pingebāt: ex humeris epomis eius-
 dē operis demittebatur; singulos digitos bini, terniue
 annuli gradibus gemmis insertis ornabant: sceptrū ar-
 genteū erat, Episcopali lituo simile, auro, gēmisq. con-
 structū, Possok Moschi nomināt: ocreæ (neq. enim ca-
 lceorum vsus illis est) rostrata specie incuruæ, gemmis
 itidē adornatæ. Torques illi erant duo, aureis globulis
 alternatis, grandibusq. gemmis maior alter ad pectus
 vsque demissus, ex altero contractiore crux aurea pal-
 mum longa, digito duos lata pendeat. Curunam Mo-
 schi capitis vocāt insigne, id erat multo auro, multisq.
 gemmis illuminatum paullo maius, quam Pontificis

Ma-

Maximi tiara, cetera non dissimile. Ad leuā Ioānes filius natus maximus, eodē ornatu, inferiore Solio sedebat. Vbi in Magni Ducis conspectum Nostri venerunt, Senator Primarius surgens, visitato genti in legis recipiendis more, clara voce Maxime Princeps, inquit, Antonius Posssevinus, comitesq. humū tibi fronte feriunt (sic enim loquūtur Moschi, cum summā reuerentiā, submissionemq. significare volunt) tū Dux P. Possseuinū comiter appellans, Antoni, inquit, ut valet Gregorius Papa XIII. ita Deus, P. Possseuin², inquit, serenitatē tuā seruet incolumē. Ecquā igitur, inquit, Dux habes mandata? tū P. Posssevinus, ut ipse etiā speciosiorē titulis Ponti. max. nominationē faceret, Sanctissimus, inquit, Dominus noster. Papa Gregorius XIII. vniuersalis ecclesiæ Pastor, Christi in terris Vicarius, sanctiq. Petri successor, multarum regionum, terrarumq. Dominus, Seruus Seruorum Dei, tuam Serenitatem salutatur, eique benedictionem precatur. Dux, Pontificis nomine audito, surrexit, ac tamdiu stetit, dum gratias egit; tum assidens, tu vero, inquit, Antoni, recte ne equitasti? recte, inquit, ille, quæ Christo gratia sit, utque Serenitati tuæ inseruiam. Cum vero Ducis, filijque dextram P. Posssevinus rite deosculatus esset, litterasque omnes confuse, ut iussus est, Secretario tradidisset; cœpit singula munera, quæ ad Ducem ferebat, exponere. Prima crux fuit è chrysolito egregio artificio, auroq. calata, in quam inserta pars erat sacrosanctæ crucis, illius, cui Christus Deus noster suffixus est: hanc in manus eū sumpsisset Dux, diu contemplatus, dignum vero ait Pontifice Maxi-

mo

mo munus. Altera fuit sacra cerei agni imago, in argento illigata, opere miniato elegantissime picta cum Rhuthenica inscriptione; quod munus P. Posssevinus ipse se Duci dare dixit: propterea quod ea Moschorum consuetudo sit, ut etiam legati suo ipsi nomine munera magno Duci offerant. Tertium Concilij Florentini volumen fuit eleganter compactum, & ornatū. Quartum Rosarium ex auro, gemmisque. Quinta globulorum decas precariorum ex alia item gemma, auro inserto. Vltimus crater fuit è christallo, ab labris auro circumclusus. Ducis Filio sua quoque data munera ex usdem gemmis; ad Coniugē item, ex qua Ioannes filius natus est; Pontifex Maximus munera, litterasque dederat; sed eam vita iam pridem functam cognitum est, quamque Dux tunc in matrimonio haberet, eam septimā uxorem esse. Dux muneribus singulis diligenter inspectis, ea rursus P. Posssevino reddi, ipsumque, quæ in mandatis haberet, cum Senatoribus, et Consiliarijs agere iussit, atque in eum ipsum diem ad panem, & sal inuitavit; quæ Moschorum ad conuiuiū inuitantiū formula est. Itaq. cū ad inferius hypocaustum à Pristauis deducti Nostri essent, eodem paulo post Consiliarij quattuor, Regniq. Cancellarius conuenerunt; ceterisque omnibus exeuntibus, P. Posssevinus per semihoram Pontificis Maximi mandata per interpretem exposuit, quæ mox etiam petentibus scripto tradidit. Eorum hæc erat summa, Vt quoniam ipse Pontifici Maximo per proximum legatum pollicitus esset, se, si ab Rege Poloniae otium fuisset, bellum Turcis illaturū; fidem non falleret, sed ad communem hostem

hostem tollendum cum ceteris Christianis Principibus conspiraret. Liberum transitum per suum Regnum Pontificis Maximi legatis daret, si quos ille vlllo vnquam tempore ad Persas, Tartarosque destinasset. Catholicis in Moschouia commercium esset, templaque ij catholicorum ritu haberent. Hortabatur præterea Magnum Ducem Pontifex, vt ad catholicam religionem reuerteretur, & in Romani Pontificis potestate esset. Interea duo Principes viri superueniunt à Duce missi, qui munera de P. Posseuini manu accepta per vniuersam illam purpuratorum multitudinem, palam, vt ab omnibus conspicerentur, circungestarunt: qua etiã causa existimo, ea primum apud Ducem relicta non esse, vt scilicet maiore mox pompa aperta circumferrentur. Consiliarij cognitiis ijs, quæ à P. Posseuino afferebantur, ad Ducem redierunt. Neque multo post eorum discessum à Thoma, & Michaele P. Posseuinus, comitesque ad prandium in aliam ædium partem deducti sunt; quacumque veniebant, omnia similiter purpuratorum ordinibus instructa inuenerunt. In triclinij vestibulo abaci duo visebantur ornati, plurimis vasis aureis, & argenteis acervatim accumulatis. Alius item in ipso triclinio maior, quàm ceteri, prægrandibus vasis aureis, & argenteis erat constructus; quæ omnia tunc quidem vsui nulli fuere, ad inanẽ luxum, et diuitiarũ ostentationẽ dumtaxat exposita. Discubentiu numerus centũ circiter fuit; primi sedebant adolescẽtes duo, à Regibus Poloniae, Ducibusq. Micislauisibus oriundi; infra Senatores octo, qui præcipui fere Duces sunt; deinceps intimi Consiliarij septẽ, quos

Q magna

magna *Aulicorum* turba promiscua excipiebat. In his nulla ratio dignitatis habetur, sed eo quisque loco sedet, quem videlicet occuparit. Magnus Dux separata in mensa cum filio, ceteris eminentior sedebat; utriusque prope suus tiara, sceptrumque erant apposita; supra caput elegans pendebat *Mariæ* virginis imago auro, gemmisque ornata. Mensæ, ut ante dixi, mappa dumtaxat stratiæ erant; non tapetibus, non mantilibus ad tergendas manus, non lancibus, non culiris, non furcillis instructæ; in ijs panis, salinum, & urceoli, ex *Moschorum* superstitione, tantum visebantur. Vbi triclinium *Nostri* sunt ingressi, Dux nomine unumquemque compellans, in mensa, quæ ab ipso proxime aberat, collocavit. Inde Ducis, filijque manibus aqua data est; neque alias in privatis conuiujs *Moschi* accubitori manus lauant. Porro Dux in conuiuio seduli patris familias vicem tenere visus est, oculis circumspicere, ne quid cuiquam desit, sæpe *Nostri*, sæpe ceteris, vel remotissimis de sua mensa mittere. Mos est autem *Moschorum* in conuiujs, ut, cum alicui Dux mittit è mensa, ab omnibus in conuiuio assurgatur; tum, qui affert, Magnus, inquit, Dominus suam tibi hoc munere benevolentiam declarat; respondet alter, Ferio humum frôte. Si cui vero propinauerit Dux, quo is cumque loco fuerit, in medium triclinium procedit, saluta toque Duce pro suo arbitratus bibit, deinde poculum, cui visum fuerit è conuiujs, tradit. Huic tamen consuetudini *Nostri* non paruerunt. Et sane duabus horis, quot conuiuium durauit, plus sexagies assurretum est. Sub prandij finem, Dux facto silentio, grauis sima

Amam orationem ingressus de maiorum suorum cum
 Romano Pontifice fœdere, & amicitia professus est, il-
 lum generalem esse Christianæ Reip. Pastorem, Chri-
 stiq. Vicarium; velle proinde se, suosque in eius pote-
 state, ac fide permanere. Quæ oratio, licet non ex verò
 animi sensu profecta, sed præsentî necessitate expres-
 sa esset, ut rei exitus indicavit; plurimùm tamen valuit
 ad Pontificis Maximi existimationem populis concili-
 andam. Peractò conuiuio (quod superiorum omnium
 amplissimum fuisse Moschi affirmabant) Nostri eadē
 frequentia domum reducti sunt. Triduum inde in ver-
 rendis in Ruthenicum sermonem Pontificis Maximi
 mandatis consumptum est. Per quam occasionē quæ-
 dā in ea præterea coniecta sūt ad euellendā ex animis
 hominum prauam de latina Ecclesia, & religione opi-
 nionem. Pridie kal. Septembris eadem pompa, celebri-
 tateq. Nostri ad Ducem iterum deducuntur. Quo die
 Dux præfatus Pontificis Maximi beneuolentiam, Pa-
 risque Posseuini sedulitatem grauisssimam sibi acci-
 disse; dixit se tum ipsius Pontificis, tum Rodulfi Impē-
 ratoris litteras diligenter legisse, atque ad singula ca-
 pita se per suos Consiliarios (singulos nominans, digi-
 toque designans) responsurum. Inde P. Posseuinus cū
 Consiliarijs Basilio Gregorij F. Romano Michaelis F.
 Andrea Solchanon Regni Cancellario, Epiphania Da-
 miani F. Ioanne Stresgnos, in hypocaustum secedit. Ibi
 horarum circiter quinq. spatio res à Consiliarijs, Pa-
 treq. Posseuino diligenter acta est, & ad singula accu-
 rate responsum; reliqua in diem ante prid. Non. Se-
 ptembris reiecta sunt. Eo die eadē celebritate à Duce

tertio euocantur, iussusque est P. Posseuinus, quæ superioribus diebus instituerat cum Consiliarijs concludere. Quo die cum vnus è comitibus morbo domi retētus esset, statim Dux ad eum virum principem misit, qui sciscitaretur, num qua re indigeret; ac paullo post suum etiam Medicum hominem Belgam officij causa delegauit. Solet autem Dux tam frequenter legatos ad se accersire, ne aditus ad se illis interclusus videatur; quod autem per Consiliarios respondeat, in eo creditur suam seruare maiestatem; Inter consultationem vero, cum huiusmodi nodus incidisset, quem Consiliarij expedire ipsi per se non auderent, deque ea re ad Ducem retulissent; delegauit is Mikitam Romanouictum primæ coniugis demortuæ fratrem, summæ auctoritatis virum, & Bogdanum Bielstium consilij Præsidem, qui P. Posseuinum suo nomine rogarent, vt non modo vt Nuncius Apostolicus, sed etiam vt Consiliarius, & Senator suam diceret sententiam; quam postea sententiam ab ipso magno Duce summopere probatam cognitum est. Ea res cum reliquæ multitudini, tum Pristauis, & Consiliarijs ingentem peperit admirationem: præsertim vero quod Dux omnes publicas tabulas, & monumenta miserit ad P. Posseuinum, vt tanquam si seruus esset; sic factorum rationem reddere videretur. Ac cetera quidem haud ægre impetrata sunt; illud vero de religione impetrari non potuit: vetuitque eorum quidpiam, quæ ad religionem spectarent, interpretes conuertere; summa tamen P. Posseuini contentione perfectum est, vt res integra in suum reditum, pacemq.

pacemq. confectam referuaretur. Cum enim Plesco-
uia (quæ vrbs in interiore regno sita est munitissima)
à Polonia Rege vehementissime oppugnaretur; Dux
P. Posseuinum vrgebat, vt saluis adhuc rebus Plesco-
uiensibus ad Polonia Regem excurreret, pacemque
componeret. Itaq. tota res ex Ducis voluntate sic diui-
sa est, vt ex sacerdotibus vnus Romã ad Pontificẽ Ma-
ximũ veniret (qui tamen nouæ Prouinciæ administra-
tione in Polonia subsistere coactus est) P. Posseuinus
vltro, citroq. cursaret, donec pacem inter Reges con-
stituisset. Alter sacerdos cū fratre tantisper apud Du-
cem in Moschouia essent, dum P. Posseuinus confecta
pace reuerteretur. Quod tametsi Dux callide fecit, vt
eos velut obsides haberet fidei P. Posseuini, tamen
id non incommode cecidit; propterea quod, & rerum
statum explorarunt diligentius; Moschique assue-
uerunt Catholicis hominibus videndis, ijs præser-
tim, qui à sacrosancta sede Apostolica ad ipsos mit-
terentur. Interea dum ea, quæ ad profectionem
pertinent Pristauī comparant; ad v. Idus Septem-
bris venit à Rege Polonia tabellarius cum litteris,
quibus ille longissimis ijs, quas ad Polotiam reddi-
tas dixi, respondebat. Postero die Dux Nostros ad
se venire iussit; ac vix in eius conspectum ingres-
sis, Senatores P. Posseuinum ad consilij locum si-
lento deducunt, litterasque Polonia Regis ostendunt
(eæ Ruthenice Polonice, & latine conscriptæ erant,
vehementes sane, & in ipsum Principem contume-
liosissimæ) remque vt maturet, rogant. De Ponti-
ficis Maximi postulatis mētio iniecta est: & ad cetera

Q. 3 quidem

quidem responsum datur; vnum illud religionis caput etiam nunc supprimitur, atque in P. Posseuini reditum producitur. Quod dedit, acceperunt, omniaque statim gentis more in tabulas publicas relata sunt: speramusq. si minus in praesens tempus, at certe in futurum huius beneficii memoriam, vt olim in Assuero, sic in posteris annales euoluētibus aliquid effecturam. Dedit praeterea Dux ad Pontificem Maximum, Imperatorem, Venetosque litteras, quibus, fide publica, eorum mercatoribus, ac Sacerdotibus Catholicis liberam in suis Regnis habitandi potestatem facit, locumque ad sacra peragenda, suosq. humandos habere permittit: legatis vero, qui ad Persas, Tartarosue mitterentur (hi enim Moschis finitimi sunt, duces itineris, & comneatum per Moschouiam vniuersam, Regnaq. Cazani, & Abstracani (quae duo regna superioribus annis Moschus de Tartaris cepit) liberaliter pollicetur. Pridie Id. Septembris multo maior, quam antea purpuratorum frequentia Nostros ad Regiam vsque celebravit, vt ab eo tandem digrederentur. Hic Princeps assurgens, ceterisq. vt idem facerent, imperans, Antoni, inquit, ad Stephanum Regem ibis, eumque meo nomine salutabis, pacemq. ex mandato Pontificis Maximi tractabis: tum quidquid demum perfeceris, ad nos reuertere; semper enim tua nobis praesentia iucunda erit, tum propter Pontificem Maximum, tum propter tuam fidelem operam in hac causa nauatam; Inde ad Sacerdotem, qui Romam mitebatur conuersus, Tu, inquit, ad Pontificem Maximum proficisceris, eumq. meo similiter nomine salutabis, &

mune

munera, litterasq. reddes. Eadem Ioannes filius, verbis iisdem peregit. Ad extremum Dux alterum sacerdotem, qui in Moschouia remanebat ad se vocat, tu hic, inquit, mecum eris in Moschouia, caputq. hominis demulcens, ad P. Posseuinum dixit, Bono animo sis Antoni; hic enim perhumaniter tractabitur à nobis, non secus, ac si tu ipse præsens adesses. Tum manum deinceps Duci, filioque deosculari domum redeunt. Domi Dux conuiuium magnificum, & lautum apparari iusserat: in quo cetera quidem superiorum similia fuere; sub finem vero Principes quidam viri tum varia cibaria, tum vini amphoram attulerunt, quod in ijs Regnis rarissimum est, atque apud vnum Magnum Ducem reperitur. Hæc ideo Dux dedit, vt Nostris in castris Polonicis vsui essent, per fines enim Moschouicæ necessaria curabantur à Pristauis. quam Ducis liberalitatē, sollicitudinemq. apud eos, qui aderant, multis verbis P. Posseuinus extulit. Ad vespertinam Dux cum Nostris euocasset, Sacerdoti, quem Romam mittebat, munera dedit ad Pontificem Maximū preciosas & ebullinorum pelles: singulis quoque Nostrorū magnifica dona pellium, & pecuniæ dedit, quæ cum P. Posseuinus, pro instituti nostri ratione, accipere nollet; monitus est ne id faceret: Ducē, sua si dona respiciantur, contemni se existimare, ac beneficentiam in crudelitatem vertere. Ea vero munera P. Posseuinus in Polonos, Moschosq. captiuos redimendos impendit; id Duce magnopere suspiciente, ac probante. Quamquā bona illico pecuniæ pars Pristauis, ceterisque aulicis, qui aderant, diuisa est; id, gentis more, vocibus impor-

tunissimis efflagitantibus. Postridie, qui dies S. Crucis exsultationi erat sacer, P. Posseuinus, centum circiter purpuratorum equitum comitatu, Starisia Pleseouiam versus, quam à Rege Poloniae obsideri dixi, iter intendunt. Ad lacum Ilmenium, quindecim ferme dierum itinere, per immensa camporum aquora, siluasq. peruenerunt. Lacu Ilmenio horis octo superato (patet is quaquaversus millia passuum quinquaginta) ubi Nouogardiam deuentum est, praesto Nostris fuere Tartarorum duo millia, Nouogardia à Moschouiae Duce praesidij causa missi. Horum Praefectus (Veiewodam illi vocant) christianus cum esset (reliqui enim Mahometicis superstitionibus erant addicti) se, suamq. operam ijs prolixè detulit. Inde Basilius alter interpretum in Polonorum castra missus est, qui Regem de Nostrorum aduentu certiore faceret; utq. ad fines mitteret, qui eos tuto deduceret. Interea dum responsum expectatur quattuor dies elabuntur: quo tempore ipsius Moschouiae Ducis interpretes à Ruthenico schismate ad Catholicam fidem traductus est. Poloniae Rex, Nostrorum aduentu cognito, Alexandrum Brunstium Lituaniae, ut vocant, Dapiferum, cum equis ducentis ad passuum quinquaginta millia iussit occurrere. Pleseouiam in castra iij. Non. Octob. peruenerunt. Mirum quam omnibus gratus eorum aduentus acciderit: nisi enim pax confecta esset, in hiemem obsidio videbatur exitura, cum Regi certum esset, nisi Pleseouia expugnata, inde castra non mouere. Pridie etiam illius diei niuis casus ingentem desperationem adiecerat; eoq. magis, quod ne tentoria quidem milites habent, quibus
hie-

hiemē defendant. Eo die P. Possuino Senatus à Rege datus, est in quo ille pacis conditiones, quas à Moscho afferebat, exposuit. Attentissimis omnium auribus, animisq. usus est: sed quia serū erat diei, in posterum diem producta res est. Vbi primū illuxit, P. Possuini Rex aduocat, decernitur, vt P. Possuinus è suis aliquē ad Moschū mittat (is erat eo tēpore Slobodæ Alexādrī, quæ arx Moschovia millibus passuū lx. distat) qui ab eo postulare, vt aliquis locus medius deligeretur, quo vtriusq. partis legati summa cū potestate conuenirent. Missus est Andreas Apollonius alter ex interpretibus insigni probitate iuuenis, qui paullo post cū ex Moscho via rediisset, in morbum incidit; usq. omnibus, quæ ad expiandum animū pertinent rite procuratis, vita functus est. Kiuerouahorca exiguus pagus est ad Imamiū Zapolsciæ, millibus passuū centū à castris, is colloquio legatorū destinatur, eòq. legati ad constitutū tempus conuenerunt. Curauit autē P. Possuinus, vt ne quispiam Hæreticus in eam legationē mitteretur; quod in maxima catholicorū paucitate Rex summe catholicus libentissime præstitit. In ipso Pago P. Possuinus mansit cum Moschis. Polloni millia passuū decem à Pago confederunt. Vtriq. autē Moschi, Poloniq. in P. Possuini tabernaculū coibant; ibi de pace agebāt: verum tota res varijs querelis, et criminationibus interponēdis in alterū mensem extracta est. Tandem ad xij. circiter Kal. Febr. his conditionibus pax constituta est, vt Moschus Liuonia cederet vniuersa; Polonus contra redderet arces, quas hisce duobus annis cepisset. atq. in eas condiciones Poloni, & Moschi legati rite iurarūt.

Qua

Qua in re ad lætitiã cumulandã percommode cecidit, vt cum Polonorum legatorum scribã Ruthenico Schismate infectum Moschi eadẽ ipsi labe adpersi ad suam crucem deosculandam (id enim apud Polonos, Moschosq. sanctissimum est iusiurandum) inuitarẽt; is tamen ad nostram, idest Catholicorum crucem, quæ in P. Posseni tabernaculo erat propõsita cum legatis Polonis accesserit, eamque religiose sit deosculatus. Hæc pax tum armis, tum varijs legationibus triginta ipsos annos sic tentata est, vt omnes tandem conatus ad irritum caderent, donec ipsa re demum comprobaretur, eum pacis huius sequestrem esse debere, cui Christus Deus noster veram pacem legauit, suosq. fratres confirmare iussit. In ipsa porro confectione, & conclusionẽ pacis plurimæ interuenerunt difficultates, quæ rem distraherent. Sæpe enim legati, dissensione aliqua suborta, indignãtes, ad suos Reges reuerti volebant, qui videlicet omni ratione placãdi retinendique erant. Identidẽ etiã tabellarij in castra, Vlnãq. quò Rex Polonia secesserat; aut ad Moschũ, qui DCC. passuum millibus aberat, de mensibus Decẽbris, & Ianuarij, summa hieme, frigoribus maximis dimittendi erant, per quos res fierent planiores. His omnibus summa rerum omnium indigentia inerat; cum enim ea loca ob militum excursiones omni solitudine, & inopia vasta essent, vix ad bibendum aqua, eaque corrupta suppetebat. Confecto pacis negotio P. Possenius cursum ad Moschoniã Ducem cum legatis intendit. Porconiam autem cum venissent, vniuersa multitudo obuiam processit, pacẽ partam gratulantes. No

uogardiam inde magnā octidui itinere contendit; hæc lignea ciuitas est, arcem, & propugnacula habet ex lapide; legibus olim suis vsa, multisque populi imperasse dicitur. P. Posseuinus per reserta omnia ordinibus virorum, quos ad eam ipsam rem exciuerant ex agris, inter gratulationes, & plausus urbem ingressus, eadem frequentia ad vsque hospitium celebratus est. Nouogardie biduum commoratus, Moschouiam xiiij. die peruenit. Dux albi vrsi pelle ingenti rhedam ornata, equitesque CCC. obuiam misit, à quibus honorificentius deduceretur. Vbi primum Ducem conueniendi facultas data est, nihil antiquius Pater habuit, quàm ut ea, quæ inchoauerat, & in ipsius reditū producta erant, tandem perficeret, de legato ad Pontificem Maximum mittendo, de fœdere inter Christianos Principes sanciendo, de Catholicis mercatoribus, Sacerdotibusque in Moschouiam recipiendis. Quæ ille omnia partim præstitit, partim litteris ad Pontificem Maximum, Imperatorem, Poloniae Regem, Remp. Venetam, Archiducesque Carolum, & Ernestum datis prolixè pollicitus est, cum summa Societatis nostræ ea in re industriæ, ac sedulitatis testificatione. De religione autem (quod vnum maxime ex hac missione petebatur) nihil summo P. Posseuini studio confectū est. Ter ipso Duce, Regni que nobilitate audiente de religione disputauit; Ducique commentarium obtulit, in quo illa omnia collegerat, quibus latina Ecclesia à Græca, Rhutenicaque distaret. Dux cum suspitaretur futuras in Nostrorum aduentu de religione concertationes; Metropolitanum, septemque alios Episcopos,

scopos, sese, vt ad resistendum acuerent, iusserat; quibus Ducis item iussu medicus Anabaptista adiunctus est. Is desertæ fortassis ab se fidei recordatione commotus, arcano nostris significauit, boni consuleret, si metu adductus in ipsa disputatione aliquid contra catholicam religionem dixisset. Angli præterea mercatores hæretici (ijs ea lege habitare in Moscouia permittitur, vt duodecim semper tanquam obsides retineantur) veriti forte, ne quid de suæ Reginæ auctoritate minueretur, quæ ecclesiæ caput impie, nefarieque ementiuntur, tum vt Duci gratificarentur, Duci libræ obtulerunt, quo Pontificem Maximum Antichristum esse ostendebatur. Hi cum multa mouissent, neque tamen ad ea, quæ obijcerentur, respondere possent, rem totam silentio dissimularunt. Iniectus tamen est hominibus scrupulus, & quædam dubitatio, quænam sit vera religio, multorumque studia sunt mota, quæ modo pateat aditus catholicis Sacerdotibus, facile retineri, & promoueri poterunt. Iam ver appetebat, cum flumina, lacusque quæ in Moscouia per hiemem durata frigoribus, vt vel curribus transitus sit, passim sese offerunt; verni temporis calore liquefacta inundant omnia, & itinera intercludunt. In id tempus ne sua profectio incideret, summopere timebat P. Possseuinus: itaque rebus cum Moscho confectis, cum reditum adornaret, interea sit certior Italos, Hispanosque quattuordecim ex arce Asoph, Turcarumque seruitute, per Tanaim fluuium Vologdam Moschi ciuitatem, D. ultra Moscouiam passuum millibus fuga contēdisse; hos vt Pontifici Maximo, Regique Catholico Moschus donaret, summo studio

dio perfecit; à quo, & illud P. Possseuinus impetrauit, vt Lituanos triginta mercatores dimitteret, vtiq. quoniã è suo comitatu in itinere duo interiissent eorũ numerũ totidem captiuis expleret. Sane Moschi captiuos ita tractat, vt eos sempiternis tenebris, vinculisq. mandantes, ibi pedore, inediaque conficiant. Egit P. Possseuinus cum Duce, vt clxxx. Poloni, Lituaniq. in quibus aliquot erant nobiles Liuones ex illa feditate erepti per ciuium domos distribuerentur, humaniusq. tractarentur, quorum bonam partem Dux ad P. Possseuini domum misit, vt beneficium illud Pontifici Maximo, Patriq. Possseuino reserrent acceptum. Miserabile vero spectaculum erat homines nobilissimos vestibus squalore obsitis, fame enectos, promissa barba, capillisq. specie oris efferantibus sese ad pedes prosternere, et fronte terrã supplicũ more ferire, vnamq. Pontificis Max. fidem, ac liberalitatẽ implorare. Hos P. Possseuinus bono animo iussit esse; curaturum se vt captiui permutarentur, ac singulos cibo refectos, pecunia donatos dimisit. Nobilis quoque Saxo thecam argenteam auro ornatam sacrosanctæ Eucharistiæ circumferendæ ad P. Possseuinũ detulit, vt alicui inter catholicos templo restitueretur, quam sese aureis circiter centum redemisse dicebat. Id se P. Possseuinus facturum, eiusq. causam diligenter apud Imperatorem acturum promisit. Neque vero Lituani, Liuonesq. soli, quorum tamen pleriq. hareseos, schismaticisq. labe erant infecti, sed ipsi Græci, Armeniq. in his nobilis Turca Aconiatas, quem Græci Relebi vocant, plurimum sese Pontifici Maximo debere pro-

profitebantur; quod eius auctoritate bello tandem finis
 impositus esset, reditusq. in patriam patuisset. hoc enim
 biennio, quo bellum inter Moschos, Polonosq. exarsit,
 pracluso armis omni exitu, captiui fere in Moscho-
 nia detenti sunt. His rebus confectis, P. Possennus
 pridie Idus Martij Moschonia discessit, CCC nobi-
 libus honoris causa ad IV. millia passuum profe-
 quentibus; quatrinduo passuum millia CD. nunquam
 cursu intermisso noctem diei coniungens Smolentium
 usque confecit. In ea ciuitate, dum legatus, quem
 Moschus ad Pontificem Maximum destinarat, consequi-
 tur, sex dies subsedit. Smolentio CL. equitibus, pe-
 ditibusque praesidij causa comitati, Orsam inde Vite-
 psium perrexerunt: quae arx ad Dunam fluiuium sita,
 oppidum coniunctum habet, in quo Rutheni, Luterani,
 Calviniani, & Catholici suo quisque ritu sacra
 peragunt. Ibi P. Possennino nunciatur Parochum
 octogenarium; qui vnus in ea barbaria Sacerdos es-
 set, morti proximum rogare, vt ad ipsum confessio-
 nis causa aliquis mitteretur. Missus est vnus è no-
 stris Sacerdos, qui eum rite expiatum Christi corpo-
 re postero die refecit. Interea Paschatis instabant
 solemnia: quare ne Catholici per eos dies Sacerdote
 destituerentur, Palatini, qui Catholicus est, ro-
 gatu, idem sacerdos cum fratre cum Moschorum,
 Nostrorumque impedimentis, apud eos tantisper re-
 licti, dum alter Parochus à Canonicis Vlnensibus
 subrogaretur. Polotiam inde peruentum est; ipsoq.
 Palmarum die iuuenis, qui Poloniae Regi à manu
 est, quique Nostris in ijs describendis, quae ad refu-
 tan-

randum schisma pertinent, fidelem operam nauarat, ab hæresi luterana ad Catholicam fidem conuersus est. Ipse præterea Polocensis Episcopus schismaticus, cū pacem nobis gratulatū venisset, pollicitus est sese cum nostris, qui inibi sunt, amicitiam conseruaturū, & quæ de schismate scripta essent, diligenter se lecturum. Polotia Disnam versus iter intenderunt: ea in arce catholici visuntur aliquot, à quibus rogatus P. Posseuinus est, ut sacrum apud ipsos faceret; propterea quod Catholicum Sacerdotem haberent nullum. Nobiles item duo, cum à Rūbeno Sacerdote matrimonio coniuncti essent, ut catholico ritu iterum coniungerentur, petiere. Ex eo loco Duneburgum, inde Illuxenum Curlandiæ oppidum ipso sabbati sancti die peruenerunt. Vrbs tota hæresi infecta est; hospitiumque P. Posseuino in Parochi luterani, ut pote opulentissimi ædibus attributum est. Iam Paschalis dies Dominicus aderat, eum P. Posseuinus excitata in ipsis ædibus ara celebravit, ipso Parocho inspectante, & obstupescente. Is filium vltro Nostris obtulit, quem Bransbergam, Olmutiumue deducerent; sed certas ob causas eum loco non mouere satius visum est: vnum dumtaxat adolescentē nobilis luterani filium eduxerunt Curlandiæ primitias, qui plurimas linguas sciret, latinam, Germanicam, Gothicam, Polonicam, Ruthenicam, & Moschouiticam, quem breuī fratres duos secuturos speramus. Illuxeno Rigam versus (quæ Liuoniæ caput est, quodque Rex Poloniæ sese pace facta transtulerat) non sine difficultate contenderunt, fluminibus passim occurrentibus,

bus, quæ illi informes alueos ex arboribus cauantes
 utcumque traieciabant; equosque nantes loris à pup-
 pibus trahebant. Misit Rex bidui itinere obuiam P.
 Posseuino suos currus, Rigamq. appropinquanti eius-
 dem iussu nobilitas vniuersa obuiam processit, ut cum
 Moschi legatus, tum vero ipsi Rigenses luterani intel-
 ligerent, quanti ab ipso fieret Pontificis Max. Legati.
 Multa P. Posseuinus egit cum Rege de pace cum Mos-
 chis seruanda, captiuisq. permutandis: de Liuonia iu-
 uanda, & Episcopo constituendo, de amicitia cum Re-
 ge Suetiæ tuenda, ad quem etiam legatum mitti pla-
 cuit; designatusq. est Christophorus Varseuicius, à
 cuius singulari pietate, prudentiaq. omnia felicia ex-
 pectamus. His rebus peractis Vilmam P. Posseuinus
 discessit, ut ibi Pontificis Max. auctoritate Rputeno-
 rum, Moschorumq. Seminarium institueret, qui ad
 eos alendos M C C. scutatorum annum vectigal at-
 tribuit. Inde Romam Idibus Septembris 1582. cum
 Moschi legato peruenit. Faxit Deus, ut quemadmo-
 dum hæc missio bellum grauisimum confecit, sic etiã
 superstitionum omnium finem fecerit; ut non solũ cum
 Polonis Moschi, sed multo etiam magis cum Romana
 ecclesia reconcilietur, ab eaque deinceps veros ritus,
 ac religionem petant. Nunc quoniam de Moscouitica
 missione sermo est, non alienum esse videtur de Mos-
 chorum moribus pauca ex P. Io. Pauli Campani lit-
 teris (nam de iisdem Patris etiam Posseuini commen-
 tarius exstare dicitur) proponere. Moschouia inter
 Scythiam, Sarmatiamq. supra Tanais fontes, vsq. ad
 Caspium, concretumque mare vastissimo tractu ex-
 ten-

tenditur. Terminos habet ab oriente Tauricam Scythiam; ab Occidente Liuoniam; à meridie Sarmatiam; à Septentrione Oceanū glaciale. Totus vero tractus circuitu colligit leucas plus mille. Huius populi Moschi, seu Moschouita nominantur, qui in extremis Europæ, Asiæque finibus positi, ab Septentrione ultimi mortalium esse perhibentur. Moschouie finibus egredi absque Ducis potestate, incolis capitale est: aduenæ vero, si qui eò absque fide publica penetrauerint, perpetuæ seruituti addicuntur. Sed neque externarum gentium legatis, aut mercatoribus, qui fide publica in Moschouiam venerint; liber exitus per provinciam permittitur; quamdiu enim ij versantur in Moschouia, in honesta quadam custodia detinentur; certique homines ponuntur, qui quæ agant, quibuscum loquantur obseruent. Id quod etiam nostris Patribus vsu venit, ut ne ad aquandum quidem equos pedem domo efferre liceret. Ipsimet Moschi aquam afferre, vnde bibant equi; ipsi ceteros artifices, quorum operam desiderari contigerit, ad hospitium deducere; noctu ignibus in impluuiis accensis, cubiculorum fores cum bacillis custodire. Infelix omnino regio, atque iniuria rigentis sideris, multis in locis ab habitatoribus deserta, & inculta: ideo vasta circumquaque solitudines patent, siluæque intactis ævo arboribus horrentes. Viatoribus autem maxime infesta, cum in tanta immensitate terrarum nulla diuersoria reperiantur; vbi dies defecerit, ibi pernoctandum nudo, atque inculto solo; cibus vnicuique is est, quem videlicet quisque secum aduexerit. Vr-

R bes

bes raris locis visuntur incolis infrequētes, è ligno cō
 structæ, inter has nobilissima Moscha, seu Moschouia
 sedes Regum, quæ regioni, gentique vniuersæ nomen
 indidit; abest ab Vrbe Roma leucis circiter millibus.
 Porro maxima pars regionis palustris, quam crebra
 flumina interfluūt: idcirco magis hieme, quàm æstate
 peruia, cum aquæ frigoribus duratæ, vel curribus iter
 præbeant expeditum; nam tametsi in fluminibus pon-
 tes fere lignei facti sunt (quos deinde in legatorum
 aduentum reficere vniuersos consueuere) tamen cum
 ij ex rudi, nec dolata materia sint fabricati, currus sæ-
 pe frangunt, viatoresque mirum in modum contun-
 dunt, ac debilitant. Ex omnibus autem fluminibus ma-
 ximum, ac celeberrimum est, quod ipsi Volgam nomi-
 nant, Rham veteribus dictum fuisse nonnulli arbitran-
 tur. Is crebris, ac sinuosis flexibus cum Moschouiam
 vniuersam pererrauerit, in Orientem cursum dirigit;
 Cazanisque, & Astracanis Tartarorum Regna per-
 uagatus, ostijs LXXII. in mare Caspium effunditur;
 quo flumine vestes auro, argentoque intextæ, & pre-
 ciosa textilia, quibus Moschi vtuntur, ex Persia de-
 uehuntur. Solum fertile pecoris, frumenti, mellisque
 feracissimum. Maximo autem in honore sunt Zibelli-
 norum pelles, quæ ab extrema Moschouia, ad fulturâ
 vestium Principum virorum immenso precio expor-
 tantur ad nos. Vites in Moschouia non feruntur; neq;
 vinum (quod illi Romaniam vocant, rarum inuentu, so-
 risque defertur) alibi quam apud vnum Regem repe-
 ritur, à quo per Episcopos in vniuersam Moschouiam
 ad sacrificium missæ peragendum distribuitur. Potus
 illis

illis ceruisia ex fruge macerata, aut Medoſis miſcetur ex aqua, & melle) ex his deinde aquam vitæ ſiue ardentem, vt vocant, eliciunt vi ignis, eamque in conuiuijs vulgo ſolent præſumere ad auertendas inflationes, quas cibi, potionesq. regionis faciunt, ebrietas in plebe ſeueriſſime vindicatur; legeque interdictum eſt, ea vendi publice in tabernis, quæ aliquo modo poſſint ebrietatem inducere. Cultus aſper, & munditijs carens. Menſæ accubitori manus non lauant, neque ad conuiuia cultros, aut furcillas, aut mantilia manibus tergendis adhibet. Victus parcus, & parabilis, eiſdẽque perpetuo tenoris: propterea quod non eò inſatiabilis hæc luxuries peruaſit, ſaporum, & condimentorum ſingulis conuiuijs multiplicandi varietatem. Moſchi enim cum ſtomacho valido ſint, duros fere cibos amant, ideo ſemicrudas etiam carnes vorat; ac cæpæ, braſſicæque præcipuo ſunt apud ipſos in honore menſarum. In eo ſane conuiuijo, quo à Rege P. Poſſeuinus exceptus eſt, quodque omnium ſplendidiffimum fuiſſe ipſimet Moſchi teſtabantur, triginta miſſus apparuerunt, ijque ſtructi epulis non exſquiſitiſſimis. Panis vulgo ex tritico, aut ſiligine conficitur; candore eximio. Piſtores publice nulli ſunt; ſinguli æque ciues, atq. ruſtici domi pinſunt, panemque faciunt; eumque in iſdem furnis coquunt, quibus hypocaustum calefaciunt. Domus lignæ ſunt elegantia, ornatu ve aulaorum nullo; nudi parietes fumo, ac fuligine horrent: neque enim vt apud nos, ſic apud Moſchos, & Lituanos camini exitum habent, quo ſimul cum igne fumus innocenter extra tectum educatur; ſed eum

R 2 portis,

portis, ac fenestris patentibus emittunt: itaque cum fornacem succendunt, tantus in triclinijs fumus fit (nam ignem fere ex lignis viridibus, atque humidis faciunt) ut nullo modo in ijs habitari possit. Medicorum, aut pharmacorum vsus apud eos nullus omnino: vnus Dux medicos habet apud se duos, vnum Italum, Belgam alterum. Ita vero magnifice de se sentiunt, ut omnes alias nationes præ se contemnant, neque vel regionem, vel viuendi rationem sua beatiorum vllam putent. Hunc autem animi fastum declarant maxime preciosis vestibus, auro, argentoque fulgentibus; quas etiam ad inanem diuitiarum ostentationem sæpius die mutant. Itaque initio nostrorum Patrum pannosas vestes minus æquis oculis adspiciebant, eosque urgebant, ut saltem in Principis conspectum, ac præsentiam venturi, vestes mutarent; quod eum vestitum Monachorum esse dicerent. Quibus P. Posseuinus ita respondit, ut Monachos plurimi à se fieri ostenderet; ex eorum tamen ordine se negaret esse; morem autem esse latinis sacerdotibus ad vestiendum auro, argentoque non vti, vniuersum vero ad templorum ornatum conferre; Quo responso Moschi, qui instabant, ut Nostri vestes mutarent, ijs amplius molestiam exhibere destiterunt: visque ipsi sunt non nihil de insano illo studio remisisse; cum enim nouis semper antea vestibus induti apparerent, iam non nisi domo exituri vestes mutare coeperunt. In Reges mirum obsequium, mira est obseruantia; adeo ut eos opinione quad. in diuinitatis colere videantur: ipsos scire omnia, posse, & habere

habere omnia sibi persuadent, illamque vocem crebro usurpant, Deus, & Magnus Princeps norunt omnia. Cum alicui bene precantur, aut quid asseuerantius affirmant, illud habent in ore, Ita sit felix Magnus noster Princeps. Similiter cum apud illos regionis alicuius mores, & instituta laudantur, aut nouum quid exhibetur, cum quodam fastidio respondent, Magnum Principem nosse illa omnia, multoque plura his habere. Regis causa nullum periculum recusant, eiusque imperio alacres eò proficiscuntur vnde nunquam sibi redeundum putant. Ducis sese mancipia profitentur vniuersi, & quidquid aut rei familiaris, aut liberorum habent Magni Ducis se beneficio possidere. Nobiles qui vocantur, ij Principis famulatu propria sunt addicti, quorum magnum, tum domi, tum militia numerum Dux habet, ij, modo vt pro Duce, vilissima quæque munera obire soliti sunt. Hanc populorum fidem, & obedientiam illustriorem etiam reddit ipsorum seueritas Regum, qui viros nobilissimos, ætateque venerabiles temere necari, aut seruilem in modum virgis cædi iubent. Illi vero humi sese prosternentes, non ante surgunt, quam licitor cædendi finem fecerit. Neque tamen sic accepti à Duce, aliqua in illum malevolentia suffunduntur, aut obscure maledicunt, contra vero vbi sese dat occasio, Ducis clementiam multis laudibus celebrant. Tantam autem apud populos auctoritatem Principes maxime sibi specie quadam pietatis conciliant. Is enim, qui hoc tempore in Moschouia regnat Ioannes Basilij, de nocte dicitur surgere ad preces matu-

tinas, & quotidie missæ sacrificio, & vespertinis præ-
 cibus interesse; aiuntque illum reitassam quærenti-
 bus respondere, Numquid nos innocentiores Davide
 sumus? quid ni igitur de nocte cum illo surgamus
 ad confitendum Deo, lectumque nostrum lacrimis ri-
 gemus, & panem cineri, lacrimis potum misceamus?
 ducentos circiter pauperes idem alit quotidie; qui-
 bus singulis mane Denam erogat (ea denarij quarta
 pars est) ad vesperam duos ceruisiæ calices miscet.
 Quibus rebus ita plebis oculi perstringuntur, ut Prin-
 cipum vitia, vel non videant omnino, vel excusent,
 & meliorem in partem interpretentur. Fæminarum
 summa custodia est: nobiles enim matronæ raris-
 sime, octies, ad summum decies, quotannis præcipuis
 festis ad templum egredi permittuntur. Virgines nisi
 qua die communicant, reliquo tempore publico ca-
 rent. Annos Moschi numerant ab ipso mundi exor-
 dio; præsentemque annum, qui à Christi natali est
 M D LXXXII. ipsi septimum millesimum no-
 nagesimum primum numerant ab orbe condito; eius-
 que initium capiunt à Kal. Septembris, quem diem
 publica lætitia, faustisque ominibus celebrant. Sug-
 gestum in foro excitatur, in quod Metropolitanus, &
 Dux conscendunt, ibique æstati nuncium se dicunt re-
 mittere. Metropolitanus aquam ritu solemni bene-
 dicit, eaque Ducem, populumque circumfusum ad-
 spersit, atque tum ipsum Ducem, tum filios eius cru-
 ce lustrans, longam ijs, felicemque vitam precatur,
 populusque similiter magnis votibus clamat: Ma-
 gnus Princeps noster, eiusque liberi sint diutissime
 super-

superstites, ac singuli festis salutationibus longam invicem vitam ominantur.

Ante annum circiter quingentesimum Moschi insanam Gentilium Deorum superstitionem secuti sunt. Christianam religionem à Græcis susceperunt, Voladimero regnante; eo ipso tempore, quo Græci à latina ecclesia nefariè desciuerunt: atque ob hanc ipsam causam Patriarcha Constantinopolitanus à Moschouia Duce quotannis aureis quingentis donatur, grati animi ergo. Quo factum est ut cum Christi fide Græcorum etiam errores imbiberint, plurimosque eorum ritus adhuc teneant. Spiritum enim sanctum, tertiam diuinæ Trinitatis personam, ab vno Patre procedere impie credunt; filiumque ad dextram, Spiritum sanctum ad Patris laeuam considerare: id quod etiam, dum sese crucis muniunt signo, Moschi exprimunt, qui dextra frontem contingentes, In nomine Patris, inquit, tum ad dextrum humerum manu relata, & filii, aiunt; inde ad sinistrum, & spiritus sancti; dicunt enim tres illos Angelos, quos in sacris litteris Abrahamo apparuisse legimus, diuinæ Trinitatis imaginem representasse; ac Patrem medium, hinc, & hinc dextra filium, sinistra Spiritum sanctum fuisse. Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ex fermentato conficiunt, idque sub vtraque specie, calici diuini sanguinis pane infuso coclearibus populo diuiditur. Latinam ecclesiam odio plusquam Græco detestantur: nam cum nullè in Deum, Diuosque blasphemix inter eos audiantur; dirissimæ tamen

execrationis loco latinam fidem inimicis imprecantur. Hæc, & alia de Græcis multa initio Moschos accepisse verisimile est: post rerum diuinarum negligentia, & ignorantia, ut fit longe plura inuexit. Nulla enim sunt in Moschouia gymnasia, in quibus liberalibus doctrinis iuuentus instituatur: nulli item sacri Doctores, qui populum pro concionibus erudiant: Moschorum doctissimi habentur ij, qui Rhatenicæ litteras calleant. Orationem Dominicam perpauci nouere: Symbolum Apostolorum, decem capita veteris legis, Salutationemque Angelicam paucissimi. Christianæ præterea religionis, eam unusquisque habet cognitionem, quam domestica, puerilique institutione cum nutricis lacte hauserit. Nouum, ac vetus testamentum summa cum religione suscipiunt, sic, ut eius volumen attingere non audeant, nisi ante se crucis signo expiauerint. quattuor item Concilia generalia, quattuor euangeliorum numero prope ducunt. Multos etiam ex sanctis Patribus Græcis, Latinisque in Rhatenicum sermonem conuersos habent, D. Gregorium Pontificem, Basilium, Chrysostomum, Damascenum, aliosque, quorum homilia celebrioribus festis populo è suggestu leguntur. Ex ijs quos in Diuorum numerum relatos latina ecclesia veneratur, Moschi multos agnoscunt. In his Diuum maxime Nicolaum Myreæ Episcopum colunt; cuius imago in vrbe Mosaisia plurima edere miracula dicitur. Præter Diuos autem, quos cum latinis venerantur, habent Moschi omnis ætatis plurimos Martyres, Episcopos,

Mona-

Monachos, quos à se profectos in calam gloriantur, eorumque corpora integra summa cum religione custodiunt, multaue supra humanas vires effici per eos persuasum habent. Quanquam cum Nonogardix P. Possenini rogatu Archiepiscopus sepulchra, in quibus Voladimerum, is, qui Moschorum primus Christiana sacra complexus est, ac Nicephorum quemdam miraculis celebrem adseruari dicunt, aperuisset; quantum conijci potuit (vix enim adspiciendi potestas fuit) non illa vera corpora, sed lignea sunt; vestibus induta, & coloribus depicta. Sanctos vero, licet non iisdem fere, quibus nos diebus; sacris tamen anniuersarijs colunt. Nam festum sanctissimæ Trinitatis feria Pentecostes secunda celebrant, quo die tēpla ramis, frondibusque exornant; Sacerdosque sex, & triginta longissimas preces canit, populo interea strato, ac fronte humum verrente. Diem sanctorum omnium in mediam Quadragesimam conijciunt: Kalendis autem Novembris Sanctorum Cosmi, & Damiani natalem agunt. V. I. Idus D. Michaelis Archangeli memoria colitur. Ipsæ Idus S. Philippo sacræ sunt; dies xvi. Kalendarum Decembris S. Mattheo Apostolo, festus est. Mense Maio biduum Manibus mortuorum parentant, eamque celebritatem Prandium vocant animarum. In sepulchris candelas, facesque multas accendunt; inde Sacerdos cum ture, ac preceptione sepulchra obit, molamque inspergit (ea ex melle, aqua, triticoque conficitur) cuius partem libat Sacerdos, ceterique qui adsunt. Defunctorum quoque

que

que cognati panem, variaque cibaria super tumulum apponunt, quorum dimidiam partem sibi sumit. Sacerdos reliqua in pauperes, ministrosque diuiditur, locupletiores autem Sacerdotibus etiam, aut certe pauperibus epulum dant, quæ quidem à Moschis fieri mirum est, cum ÿ Græcos imitati nullum esse Purgatorij locum putent, in quo piorum animi tantisper igne crucientur, dum ab omnibus criminibus expiati euolent in cælum. Eodem mense xij. Kal. qui dies S. Helene, Constantinoque Imperatori est dicatus, aliam habent longissimam supplicationem, qua totam ciuitatem lustrant. Hanc prosequi Dux ingressus paullo post domum reuertitur. Diem vero Palmarum singulari cærimonia celebrant. Metropolitanus in equum tela instratum adscendit, frenum Dux tenet, aut si absit is, filius, Senatorue nobilissimus. His obuiam procedunt multi cum vehiculis, in quibus sunt pueri psallentes: ipsa autem uehicula arboribus ornant, vnde poma omnium generum, quæ fert anni tempus, suspendunt; atque hoc ordine populo vniuerso prosequente ad ecclesiam pompa deducitur, in qua celebritatem peragunt. Dux autem ob id obsequium, quod Metropolitanus præstat, centum rublonibus, idest scutatis circiter ducentis, ab eodem donatur, siue adfuerit ipse, siue vicarium dederit. Verum de his hætenus. Multa enim alia sanctorum festa, vel in alios menses, diesque incurrunt; vel alio ritu cærimoniaque apud illos celebrantur, & apud nos. Porro diebus

bus festis Moschi à negotijs, corporisq. laboribus non feriantur: putant enim ijs non opus, sed peccata interdici: externo autem cultu, ac celebritate dumtaxat dies festos colere, Iudæorum esse dicunt, quorum cærimonie sint abrogatæ: cessationem vero ab opere locupletibus, ac religiosis præcipi; pauperes autem cum viuant in diem, à labore cessare non posse. Itaque omnibus diebus vel Resurrectionis, Natalisque Domini opus promissæ faciunt: vno excepto Annunciationis die, quem diem religiose colunt, sanctumque habent. Sacrarum imaginum summa est veneratio, ex quibus pietatis, votique causa, nummos aureos, cruces, candelas, aliaque munuscula suspendunt. Cruci tamen Christi Domini præcipuus honos, cultusque est; cuius quocumque oculi incidèrint, in compitis, foribus, templorumque fastigijs multa signa cernuntur: has crucis imagines eminènter venerantur caput demittentes, seseque crucis signo munientes (is enim in adorando Moschorum mos est, neque genua vnquam flectunt) cominus etiam ex equis adorandi causa descendunt. Illud vero maxime gentis pietatem commendat, quod omnibus rebus agendis crucis signum præmittunt. animaduersum est à nostris, dum Starisicæ versarentur, fabros murarios, qui arcem construebant, non ante manus operi ad mouere solitos, quàm sese ad omnes cruces, quæ in templorum fastigijs constitutæ sunt, conuertissent, iisque cultum legitimum exhibuissent. Domum ingredientiens crucem, siue sacram aliquam imaginem (quas in omnibus domicilijs, loco honestissimo

stissimo

stissimo collocare solemne est) rite venerantur primum, deinde reliquos salutant. Quod si forte crux, aut imago nulla sit ab omni cultu, ac veneratione abstinent, ne parietum honorem illum tribuere videantur. Accidit sepe ut, cum nostri accubituri mensam de more benedicerent, Pristiani ad fenestras, unde crucis alicuius prospectus esset, accurrerent, aut certe cruces, quas secum gestarent (Moschi enim omnibus aequae summis, atque infimis cruces à ceruice suspendere mos est) promerent, ad quas suum ipsi cultum, precesque adhiberent. Quod si imago nulla fuisset, precationem omnem omittebant, ac veluti se purgantes aiebant cum primum nacti essent imaginem, suis etiam se precibus vsuros. Cibos per signum crucis non consueuerunt expiare, contra iis sese expiant: similiter cum quid porrigunt, eo si profanum est, crucis signum exprimunt, si sacrum, frontem, ac tempora religionis causa contingunt: consuetudo autem osculandi ea, quae dant, accipiuntue, apud eos nulla est omnino. Sanctorum autem imagines pingunt singulari modestia, & grauitate, abominanturque imagines illas, quae aut Rhutenica inscriptione careant, aut membra corporis indecore nudata habeant; non sine aliqua nostrorum pictorum reprehensione, qui dum ut artem suam ostentent summa pectoris, crura, ceterasque partes nudant; lasciuas potius, quàm pias imagines pingunt. Habent Moschi stata ieiuniorum tempora, quibus carnibus, lactaribusque abstinent primum in quadragesima Latinorum more, quam ipsi post sexagesimam

inchoant, abstinentque carnibus: post Quinquagesimam vero etiam ouis, lactantibusque mox a Dominica Trinitatis (cuius diem feria secunda Pentecostes celebrari demonstratum est) usque ad festum SS. Petri, Paulique Apostolorum, & ex Kal. Augusti, quem illi diem funes vocant S. Petri, ad usque festum Assumptionis B. Mariæ. Postremo in Adventu cuius initium sumunt ex Idibus Nouembris (qui dies ut ante dixi, S. Philippo sacer est) ad Natasalem usque Domini. Per hebdomadam vero quartam, & sextam feriam, diem præterea decollationis S. Ioannis Baptistæ, & exaltationis S. Crucis, eodem modo sine carnibus, lactariisque traducunt; excepta Paschatis hebdomada, ac tempore, quod inter Natasalem, Epiphaniamque intercedit, quibus temporibus perpetuo carnibus vescuntur. Ceterum neque festorum dierum vigilias ullas, neque anni quattuor tempora observant. Sed neque iis ipsis diebus, quibus ipsi ieiunant, verum, ac legitimum ieiunij ritum, legemque seruant. Nam modo carne, ouis, lacteque abstineant; licere cuique putant, quoties libuerit die cibum capere. Verum cum sacram. Eucharistiam sumpturi sunt (id quod singuli ad arbitrium suum faciunt, propterea quod apud Moschos nulla eius rei lex est) cum igitur communicaturi sunt, secundam, quartam, sextamque feriam sine ullo cibo transigunt; tertia vero, et quinta feria semel cibum capiunt; peccataque sacerdoti confessi, sabbato demum die Christi corpus suscipiunt. In vniuersa Moschouia ingens Monasteriorum multitudo ceruitur, adeo ut in duabus ciuitatibus Moscho

nia, et Novoguardia 144. cœnobia numerantur: vñ ex
 his in Boristenis ripa situm nostri perlustrarunt. Ad
 templum gradibus adscendebatur; in eius vestibulo
 culina & cœnatio fuit, mensis circum instructa an-
 gustis, quibus ab vno latere discumbitur. In area
 spatiosa, cubicula visabantur multa certis inter-
 uallis inter se disiuncta, ceterum fumosa, ac sor-
 dida. Nullus ibi lectus, nulla tabula, aut sedes,
 præter eas, quæ circum Hypocaustum parieti sunt
 affixæ, quibus pro tabulis, lectisque cubicularibus
 vtuntur. In his cœnobijs magnus Monachorum nu-
 merus est, alibi centum, alibi ducentorum, alibi
 trecentorum. In Monasterio certe S. Trinitatis,
 leucis ultra Moscouiam xx. trecenii quinquagin-
 ta Monachi habitare dicuntur; verum densis adeo
 ignorantia tenebris obcæcati, vt ne cuius quidem
 sint familia norint. Interrogati quid inter precan-
 dum dicerent; responderunt: Domine Iesu Christe
 fili Dei viui miserere nobis (nec enim ijs in locis
 mentalis orationis est vsus) quam etiam precatio-
 nem ad certum numerum recitant, precarijs glo-
 bulis in coronæ Rosarijue speciem insertis. Cultu
 corporis non sunt absimiles nostris Monachis; ve-
 stibus ferruginei coloris vtuntur. victus tenuissi-
 mus ex sale, pane, piscibusque, quos ipsimet ca-
 piunt: carnibus omnino abstinent: Iisdem æquali-
 ter celibatus indicitur. Solent ex Monachis mul-
 ti ad finitimos populos identidem proficisci, vt ijs
 euangelij veritatem impertiant; quorum aliquot
 à Scythijs, Tartarisque religionis causa interfectos
 Moschi

Moschi pro Martyribus venerantur, Episcopi de Monachis adsumuntur, quibus similiter, atque Monachis carniū, nuptiarumq. vsus omnis interdicitur. Hos eligit Dux, Episcopi autem duo, tresue consecrant. Tempa Sanctissime colunt, sic, ut ea, his, qui libidinum imaginationes in quiete sint passi, intrare fas non sit. Sunt autem templa crucis in speciem constructa, duabus quasi alis, ut in antiquis templis videmus, ab utroque latere prominentibus, naues vulgo appellant. Murus in medio templo clerum à reliquo populo diuidit, huius muri frons ianuas habet duas, quarum altera, quæ Regis dicitur nunquam recluditur, nisi cum ea panis in sacrificium Missæ preparatus cum supplicatione effertur. in adyta nemini præterquam clericis patet ingressus; ibi procul ab oculis profanorum diuina mysteria peraguntur. Inter ianuas quod est spatium, totum id tabellis pictis Sanctorum conuestitur. Nullæ in templis exhedræ, nulla organa sunt: pueros tamen habent Symphonicos, qui modulatis vocibus inter sacra concinunt; clerici vero perpetuo stantes, alternantibus quasi choris preces recitant. Tempa ingredienti Moschi genua non submitunt, sed caput, humerosque inflectunt, seque signa crucis frequenter expiant. Aqua benedicta in templi foribus non adseruatur, eam tamen veluti virtutis expertæ remedium agrotis dant hibendam. Hæc sunt Patres, fratresque carissimi, quæ de Moschorum moribus addenda hoc loco existimaui, ut videatis præter Summi Pontificis

ficis

ficis obedientiam, quam pauca desiderentur; quomi-
 nus y populi Catholici sint; atque eo enixius pro ijs
 Deum deprecemini, quo maiore miseratione
 digni sunt ij, ad quos Catholicae verita-
 tis lumen nunquam peruenit,
 quam qui se ab ea volentes,
 scientesque disjunge-
 runt.

PRO.